

8. Смоляр Н. П. Сленг як складова частина лексики сучасної німецької молоді / Н. П. Смоляр, А. А. Майстер // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 14–15 жовт. 2010 р. / М-во освіти і науки України [та ін.] ; [за ред. В. Й. Лажніка, С. В. Федонюка]. – Луцьк, 2010. – С. 593–597.
9. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2003. – 290 с.
10. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2006. – 463 с.
11. Христенко О. С. Німецький молодіжний сленг: лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний аспекти : автореф. дис ... канд. філол. наук / О. С. Христенко. – К. : [б. в.], 2009. – 20 с.
12. Schönfeld, Eike / Abgefahren – Eingefahren. Ein Wörterbuch der Jugend- und Knastsprache / Europäisches Übersetzer-Kollegium. Glossar Nr. 1. – Straelener Manuskripte Verlag, 1986. – 139 S.

Марія Ткачівська. Молодежні сленгизми *geil, cool* в німецькомовних перекладах творів українських письменників-постмодерністів. В статті на прикладі німецькомовних перекладів творів українських письменників-постмодерністів досліджено сленгизми для позначення завищеної оцінки. К основним завданням статті належать визначення термінів *молодежний сленг, загальномолодежний сленг, жаргон*, виділення сленгизмів з української постмодерністської літератури з значеннями «очень хороший», «очень хорошо», «замічальний», «прекрасно», вперше використаних в німецькомовних перекладах з допомогою сленгизмів *geil, cool*, презентація їх розширених тлумачень формул перекладу. Дослідження показує, що при перекладі сленгизмів з української мови на німецьку в більшості випадків відбувається конверсія української сленгової одиниці на німецьку з збереженням її значення. Антонімічний переклад не стосується до найбільш поширених способів вперше використаної лексики підвищеної емоційності, однак він також використовується для вперше використаної молодіжної лексики. Бувають випадки, коли нейтральна лексическа одиниця вперше використовується з допомогою сленгових лексических одиниць.

Ключеві слова: молодежний сленг, лексическа одиниця, емоційність, експресивний, переклад, вперше використання.

Maria Tkachivska. Youth Slang and Their Equivalents *Geil and Cool* (on the Example of German Translations of Ukrainian Postmodernist Writers' Works). The article analyses the definitions of terms *youth slang* and *slang*. The research is based on the text analysis of Ukrainian postmodernist writers' works and their German translations. For analysis we have chosen youth slangs *kef, super, cool, wailing* and others reproduced by their equivalents *geil and cool*. As studies have shown the palette of Ukrainian slang denoting the high quality of an object and its status (*good, very good, well, very well, incredible, unsurpassed*) is widely represented in Ukrainian literature. Such slangs as *classy, cool, steep* can be reproduced by means of borrowing from English slang *cool*. Antonymic translation is not the most common ways to reproduce highly-emotional vocabulary but it is also used to reproduce youth slang. There are cases when a neutral lexical unit is displayed using slang. Our research is only a part of the analysis of youth slang and requires further research.

Key words: youth slang, lexical unit, emotionality, expressive, translation, reproduction.

Стаття надійшла до редколегії
15.04.2015.

УДК 81-22

Михайло Янісів
Віктор Лішнянський

Середньовічні ремесла в англійській історичній прозі та семантико-стилістичні особливості їх перекладу українською мовою

Проблема перекладу англійських історизмів українською мовою і сьогодні актуальна у зв'язку з наявністю значного масиву англійської історичної прози, яка досі не перекладена, зокрема через нерозв'язання питання щодо перекладу англійських історизмів. Кількість англійської історичної прози, яка виходить із друку щороку, настільки велика, що для відзначення найкращих творів заснована престижна премія ім. Вальтера Скотта. У кожному творі наявна специфічна лексика, яка відтворює реалії та дух описуваної історичної епохи.

© Янісів М., Лішнянський В., 2015

У статті розглянуто специфіку перекладу назв середньовічних ремесел і ремісників, звернено особливу увагу на семантичну адекватність українських еквівалентів. Оскільки йдеться про художню літературу, характерною рисою такого типу перекладу є підбір стилістично забарвлених відповідників для таких історизмів, а саме пошук українських архаїзмів, які повною мірою відповідали б лексемам, наявним в оригінальних текстах. На основі аналізу історично-літературних творів та української довідково-історичної літератури запропоновано двомовний словничок середньовічних ремесел, який можуть використати перекладачі цього жанру у своїй роботі.

Ключові слова: архаїзм, середньовіччя, ремесла, переклад, історична проза.

Постановка наукової проблеми та її значення. Англomовна історична проза переживає нині небувалий розквіт. Щомісяць з друку виходять десятки книг, які так чи інакше пов'язані з минулим Британії й англomовних країн та всесвітньою історією загалом. Якщо імена зачинателів історичної прози – Вальтера Скотта та Фенімора Купера – відомі всім зі шкільної лави, то тепер кількість імен настільки велика, що потрібні спеціальні довідники та вебсайти, щоб якось упорядкувати їх. Зокрема, на сайті <http://www.historicalnovels.info> є список понад 5000 творів історичної прози, які з'явилися лише за останні кілька десятиліть [8]. Імена Дж. Форестера, Б. Корнуела, Р. Гарріса, К. Ігульдена та багатьох інших добре відомі любителям англomовної літератури. Переклади їх творів на десятки мов світу значно розширили коло читачів. Премія імені Вальтера Скотта, яка присуджується з 2010 р. найкращим авторам, які працюють у цьому жанрі – одна з найвищих літературних нагород Великої Британії не тільки за своєю престижністю, а й сумою винагороди – 25 тис. фунтів. Це ще одне свідчення важливості та популярності цього жанру.

Не можна сказати, що український читач має обмежений доступ до шедеврів англomовної історичної прози. Значна кількість їх перекладена, однак здебільшого російською мовою. Українські перекладачі, однак, майже повністю оминають цей жанр. Серед небагатьох імен наших сучасників можна назвати Павла Мовчана, який переклав історико-пригодницький роман Р. Сабатіні «Одіссея капітана Блада», та Миколу Дмитренка, який продовжив переклад другої книги тієї ж епопеї «Хроніка капітана Блада». Віктор Шовкун переклав історичний роман Гора Відала «Сотворіння світу» про період греко-перських війн. Не можна не згадати перекладачів творчості Вальтера Скотта – Ю. Корецького та Н. Ткаченко-Ходкевич, які переклали, відповідно, твори «Роб Рой» та «Карло Сміливий», але ті переклади здійснені ще в 1938-му та 1929 рр., то ж навряд чи їх можна віднести до сучасників. Водночас величезна кількість російськомовних перекладів англomовної історичної прози слугує доказом того, що цей жанр має значну популярність у читачів. Зокрема, майже повністю перекладено російською історичні епопеї Бернарда Корнуела, Сесіла Форестера, Вікторії Холт (один із численних псевдонімів плідної англійської письменниці Елеанори Хібберт), триває робота з перекладу історичних циклів Конна Ігульдена, Синтії Херрод-Ігліс, Ліндсі Девіса та ін.

Аналіз досліджень цієї проблеми. За визначенням Historical Novel Society, до історичної прози слід відносити твори, що їх написали принаймні через 50 років після описаних подій автори, які не були їх сучасниками [9]. Цифра 50 вибрана довільно, головне, щоб автор знав про події лише через дослідження історичних джерел. Щоб переконати читача, що описані події дійсно могли відбутися, автор має якомога точніше відтворити історичний період, уникаючи анахронізмів. Авторський вимисел і реальна історія мають бути ретельно виважені, щоб жоден із них не переважав над іншим.

Так, наприклад, історично-детективні трилери Дена Брауна в перекладах Анжели Кам'янець та Володимира Горбатяка, по суті кажучи, не належать до жанру історичної прози, адже дія там відбувається сьогодні. Проте докладний опис історичних реалій та подій, поєднання вимислу і справжньої історії дають підстави віднести ці бестселери до історичного жанру.

Крім жанрової класифікації, історичні твори розрізняються ще й за періодизацією. Залежно від того, який період історії описано у творі, ця класифікація охоплює доісторичну епоху, античну історію, середньовіччя, Ренесанс, XVII, XVIII, XIX та XX ст. [8]. Крім того, є ще й географічна класифікація історичного жанру, яка за основу бере місце відображуваних подій.

Мета та завдання статті. Ми поставили завдання дослідити специфіку перекладу архаїзмів та історизмів, які трапляються в історичній прозі, що описує європейське середньовіччя. Серед широкого спектра архаїзмів вибрано назви ремісничих професій, які побутували тоді в європейських містах.

Як відомо, *застарілими словами, або архаїзмами*, називають слова, які вийшли чи виходять з активного вжитку, тобто вони належать до пасивної лексики. Їх поділяють на дві великі групи: *історизми і власне архаїзми*, або *стилістичні архаїзми*. *Історизми* позначають поняття, що зникли в

процесі історичного розвитку: *смерд, тивун, князь, поміщик, волость, кунтуш, очіпок, мушкет, гаківниця, гетьман, хорунжий, лихвар*. **Власне архаїзми** – це витіснені іншими синонімами назви понять, які побутують і нині: *град (місто), враг (ворог), вої (воїни), страж (сторож)* тощо. (Визначення взято із сайту ukrajinskamova.org.ua).

На перший погляд, межа між архаїзмами та історизмами прокладена досить чітко. Однак наведені приклади дають підстави ставити під сумнів таку однозначність. Якщо *лихвар* – людина, яка дає грошову позику під процент, – поняття, що вийшло з ужитку, то чим нині займається *банкір*, хіба не тим самим? Значить, *банкір* – синонім *лихваря*, отож *лихвар* – не історизм, а архаїзм. До *волості* підходить синонім *сільрада*, в адміністративному значенні групи сіл зі спільним органом управління. Тоді *повіт* – *район*, а *область* – те саме, що й *губернія*. А *хорунжий, десятник, сотник* – хіба це не відповідники сучасних прапорщика, сержанта й капітана?

Як бачимо, пересічному перекладачеві для того, щоб визначити, до якої саме категорії належить певна застаріла лексема, потрібно провести значну дослідницьку роботу, яка в результаті мало дає для самого перекладу. Адже перекладачеві потрібно знайти адекватний відповідник цій лексемі, тобто передати не тільки її фактичне значення, а й історичний та національний колорити. Причому слід пам'ятати, що в англійській мові це слово може й надалі залишатися в активному вжитку, але вже в новому значенні. Наприклад, *driver* колись означало *погонича, візника*, а тепер набуло значення *водій автомобіля*. Водночас український *стрілець* уже давно не *пускає стріл*.

Тому в цій роботі не робитимемо різниці між історизмами й архаїзмами, оскільки вважаємо, що ця проблема, радше, академічна, а не практична.

Проблема перекладу архаїзмів тісно пов'язана з перекладом реалій. Якщо архаїзми – це лексичні одиниці обмеженого вжитку, які розглядають в часовому аспекті, то реалії теж мають обмежений ужиток, але в просторовому, географічному аспектах. Оскільки час і простір не взаємовиключні, а навпаки, комплементарні, тож категорії реалій та архаїзмів можуть перекриватися, так що певна лексична одиниця може одночасно належати до обох категорій. У застосуванні до середньовічних ремесел як приклад можемо назвати низку професій, пов'язаних із морем. Як відомо, Британія – острів, тож мореплаводство там завжди відіграло визначну роль. Натомість Україна – континентальна держава, тож мореплаводство, а відповідно, і ремесла, з ним пов'язані, тут не набули значного розвитку. Тому, хоч і можна знайти еквівалент для англійських *sailmaker* чи *shipwright*, ці слова залишатимуться історичними реаліями. Історичними, бо миколаївські корабелі – це сучасний факт, та й перекладають їх англійською вже як *shipbuilders*, а не середньовічним *shipwright*.

Отже, перекладач, натрапляючи в тексті на назви середньовічних ремесел та професій, проходить такі етапи:

- розуміння значення архаїзму;
- пошук еквівалентного перекладу;
- пошук, якщо можливо, аналогічного архаїзму в українській мові.

На кожному із цих етапів зазвичай доводиться долати значні труднощі. Зокрема, розуміння значення архаїзму утруднене якраз самою природою архаїзму – слова, що вийшло з активного вжитку. Деякі з цих слів настільки застарілі, що потрапляють далеко не до кожного словника. Наприклад, під час пошуку перекладу слова *baxter* електронний словник *Lingvo*, яким найчастіше користуються сучасні перекладачі, дає посилання на фармацевтичну корпорацію *Baxter International* та на фірму з виробництва м'ясної гастрономії *Baxters*, але значення слова не дає. Вікіпедія видає довгий ряд прізвищ, географічних об'єктів та компаній, знову ж таки, без пояснення, що означає це слово. *Merriam-Webster* дає ім'я англійського вченого-пуританина Річарда Бакстера, *Oxford Dictionary* – американської актриси Ен Бакстер, *Longman* взагалі не згадує це слово. Тільки після довгих пошуків в Інтернеті вдалося з'ясувати, що так на півночі Англії та в Шотландії називали пекаря. Та ж сама історія зі словом *arkwright*, яке комп'ютер уперто хоче написати з великої літери, бо це прізвище винахідника прядильного верстата сера Річарда Аркрайта, а не назва давнього ремісника, який виробляв скрині.

Аналогічно в українській мові пошуки слова *конвісар* дають прізвище письменника Володимира та хіміка Віктора Конвісара. У Словнику української мови (СУМ) цього слова немає [5], так само як і в Етимологічному словнику української мови (ЕСУМ) [3]. На щастя, виручає Вікіпедія, де *конвісар* – ремісник, що виливає з олова ліхтарі, свічники, посуд. У великій пригоді тут стають словники українських прізвищ, зокрема «Етимологічний словник українських прізвищ» Валентина Лученка.

Однак автор, розробивши детальну класифікацію походження прізвищ, зокрема патронімічних, топонімічних, анімалонімічних, флоронімічних, етніонімічних, ба навіть кліматонімічних, зовсім випустив з уваги широкий пласт українських прізвищ, які походять від професій та занять. Вони трапляються лише в загальному індексі, що значно ускладнює пошук за цією ознакою.

Зрозумівши значення архаїзму, перекладач переходить до пошуку його еквівалента в рідній мові. Тут виникає та сама проблема, що й із розрізненням історизмів та власне архаїзмів. Оскільки з приходом індустріалізації в більшості промислово розвинутих країн ремісники зникли як клас, сучасний їх еквівалент знайти досить важко. Скажімо, *fletcher* – ремісник, що виробляв стріли. На перший погляд, це однозначно історизм, тож можна його перекласти як *стрільник – майстер, що виготовляє стріли*. Але хтось же виготовляє стріли для сучасних спортсменів-лучників. І якщо в цьому окремому випадку цим займаються компанії з виробництва спортивного спорядження для стрільби з лука (у рекламі однієї з таких компаній, EASTON TECHNICAL PRODUCTS, слово *fletcher* не згадують взагалі), то немає гарантії, що для інших давніх ремесел не виникли нові професії з новими назвами. Тож перекладачеві знову доводиться проводити дослідження, щоб наблизити свій переклад до сучасного читача. Крім того, саме слово *лучник* в українській мові має не лише значення *стрілець з лука*, а й також *майстер, що виготовляє луки*. Отже, перекладачеві потрібно використувати два різні слова – *archer* і *bowyer*.

Вірто зауважити, що в середні віки була дуже розвинута спеціалізація ремесел, тож для позначення нібито одного й того ж виду діяльності існували різні слова. Наприклад, загальна назва *blacksmith* – *коваль* цілком зрозуміла сучасному читачеві, але виникає питання, як перекласти *farrier* – *коваль, який не тільки кував підкови, а ще й лікував коней, тобто ветеринар*. Найближче тут підходив би український *коновал*, але СУМ подає: *Той, хто, не маючи ветеринарної освіти, займався каструванням і лікуванням коней*. Отже, процес кування підків тут не згадується зовсім. Крім того, у сучасній мові це слово має ще й дерогативну конотацію *поганий лікар; неук у медицині*. Тож перекладачеві треба в кожному окремому випадку вирішувати, відповідно до контексту, чи вживати загальне *коваль* чи більш спеціалізоване *коновал*.

Наведемо ще кілька прикладів спеціалізації ремесел у середньовічній Англії. Для слова *столяр* в англійській мові є відповідники *cabinetmaker*, *joiner*, *treen maker*, а для ливаря дзвонів – *bellfounder*, *bellmaker*, *campaner*.

Наявність етимологічних дублетів, тобто архаїзму й сучасного відповідника, в українській мові до певної міри полегшує роботу перекладача. Наприклад, для *brewer* можна взяти і давнє слово *бровар*, і більш сучасне *пивовар*. Текст стає багатшим на синоніми, мова його урізноманітнюється. За наявності таких дублетів одночасно в англійській і в українській мовах можна співвідносити еквіваленти, розв'язуючи питання спеціалізації ремесел. Наприклад, для пари *wheeler-wheelwright* можна дібрати пару *колісник-коłodій*. І хоча в українській мові ці два слова – взаємозамінні синоніми, а в англійській мові існує спеціалізація (*wheeler* виготовляв колеса для прялок, а не для возів, як *wheelwright*), за наявності обох слів в одному тексті задля їх розрізнення перекладач на свій розсуд може приписати кожній із цих назв окремий український відповідник.

Здавалося б, на цьому етапі пошуку еквівалентного перекладу можна було би й зупинитися. Але річ у тім, що деякі назви професій збереглися й до сьогодні, при цьому змінивши своє значення. Перекладач, використовуючи еквівалент такого слова із сучасного словника, ризикує вжити анахронізм. Наприклад, для *plumber* словник подає *водопровідник*. Зрозуміло, що в середньовічній Європі водогонів не було, принаймні вони не були надто поширені, тож цей варіант перекладу далекий від адекватного. Тому в цьому разі краще застосувати слово, яке в нас хоч і вживають дуже рідко, та все ж краще передає смисл середньовічної професії, – *лютівник*. А слово *architect*, яке має всім відомий сучасний еквівалент *архітектор*, краще передавати, на нашу думку, рідше вживаним *будівничий* (не плутати з будівельником).

Для пошуку таких архаїзмів доцільно застосовувати спеціальну історичну літературу, яка описує середньовічні українські міста, зокрема «Історію України-Руси» М. Грушевського [1], більш сучасні історичні розвідки, літописи й тодішні документи. Зазвичай, у перекладача не завжди є доступ до такої літератури, до того ж це забирає багато часу й зусиль. Щоб полегшити працю перекладача історичних романів, наводимо короткий словник середньовічних професій, супроводжуючи переклад окремими поясненнями (у дужках).

Ми свідомо обмежили перелік історизмів лише назвами ремісничих професій, випустивши з уваги широченний пласт архаїчних лексем на позначення купців, урядовців, військових, церковно-служителів тощо. Крім того, ми не наводимо назв загальновідомих професій, як-от *blacksmith* чи *jeweler* – *коваль* та *ювелір*, що наявні у більшості словників загального вжитку.

Перелік англійських назв професій ми взяли зі сторінки *Medieval Occupations* вебсайту <http://www.svincent.com> [7], а пояснення їх – зі сторінки *Medieval and Renaissance Occupations and Trades* сайту <http://www.sirclisto.com> [6]. Українські еквіваленти взято із за СУМу та ЕСУМу, а також з історичних творів М. Грушевського та Енциклопедії українознавства за редакцією В. Кубійовича (ЕУ) [2]. Професії наведено в алфавітному порядку:

alabasterer – worker in alabaster – тинькар (те саме, що штукатур).

architect – a person qualified to design buildings and to superintend their erection (master builder) – будівничий (будівник, архітектор).

arkwright – a maker of chests, boxes, or coffers – скринник (той, хто виготовляє скрині).

armorer – a person who makes or mends arms and armour – зброяр (майстер, робітник, який виготовляє зброю).

basketmaker – кошикар (майстер, що плете кошики).

beerbrewer – пивовар, бровар, броварник (той, хто варить пиво).

bellfounder – ливар, ливарник (робітник, який відливає металеві вироби; фахівець ливарної справи. Як бачимо, згадки про дзвони тут немає, тож можна вжити складене дзвоноливар).

besom maker – one who makes brooms (known as besoms in the middle ages: ‘broom’ was the name of the plant used to make them) – мітляр (той, хто робить і продає мітли).

billier – axe-maker – коваль (але в жодному разі не сокирник, що означає тесляр).

bleacher – білильник.

bonecarver – різьбяр/різьбар (майстер різьблення).

bookbinder – палітурник, інтролігатор (майстер, який оправляє книги в палітурки).

bowyer – maker of bows – лучник (майстер, що виготовляє луки).

brazier – makes brassware – мідник (той, хто виготовляє чи ремонтує мідний посуд або інші мідні вироби; лудильник).

bricker – brick baker, not mason – цегельник/цегляр (робітник, який виробляє цеглу).

bricklayer – муляр (фахівець, майстер мурування).

broderer – embroiderer – вишивальник (той, хто вишиває, має своїм заняттям, ремеслом вишивання).

bronzefounder – відливар (М. Грушевський).

broom-dasher – maker of brooms – мітляр.

brushbinder – щіткар (робітник, що робить щітки).

buckle maker – maker of buckles – виробник пряжок (можна назвати пряжник).

buttonmaker – гудзикар.

cabinetmaker – столяр-червонодеревець (столяр, який виготовляє меблі з червоного дерева або загалом меблі вищої якості).

campaner – maker of large bells (church-bells, for example) – дзвоноливар (тут маємо приклад спеціалізації, пор. **bellfounder**).

canvasser – canvas-maker – ткач, який виготовляв парусину.

carder – one who cards wool (combs out wool in preparation for spinning it) – чесальник (робітник, який займається чесанням прядива, вовни і т. ін.).

carpenter – one who constructs things from wood – тесляр (робітник, що займається грубою обробкою деревини, спорудженням дерев'яних будов, виготовленням простих дерев'яних меблів і т. ін.).

cartwright – стельмах (майстер, який робить вози, сани, колеса і т. ін.).

chandler – one who makes candles, also grocer. Often associated with ships (see shipchandler) – свічкар (однак тут ще і реалія – купець, який споряджав кораблі).

charcoalburner – вугляр (людина, що випалює деревне вугілля).

cheesemaker – сировар.

chicken butcher – butcher of chickens – різник, що спеціалізувався на птиці.

clockmaker – годинникар (робітник, який виготовляє, і майстер, що ремонтує годинники).

clothier – кравець (фахівець із пошиття одягу).

cobbler – shoe maker – швець (майстер, який шиє і лагодить взуття, тут нижчої кваліфікації, більше лагодив, аніж шив).

coiner – карбувальник монет.

combmaker – гребінник (той, що виробляв гребінки, гребінці).

compasssmith – виготовляв циркулі та інші вимірювальні прилади (а не компаси).

confectioner – цукерник (кондитер, що виготовляє (і часто продає) цукерки).

cooper – one who makes and repairs barrels and tubs – боднар/бондар (майстер, ремісник, що виробляє діжки, бодні, дерев'яні відра і т. ін.).

coppersmith, redsmith – a worker in copper and brass – мідник.

cordwainer – worker in fine leather – чоботар, який виготовляв вишукане взуття.

corsetier – maker of corsets and other undergarments – корсетник (кралець, який шиє корсети, корсетки).

currier – one who cures leather – шкіряник (той, хто займається виготовленням шкіри).

cutler – one who makes and repairs cutlery – ножар.

delver – ditchdigger – копач.

disher – a potter who makes dishes – гончар, що спеціалізувався на тарілках.

draper – Originally, drapers were clothiers, though today the British use the word for a dry goods merchant – драпірувальник.

drycooper – бондар, який виготовляв діжки не для рідини, а для сипучих товарів.

dyer – one who dyes cloth – фарбар.

embroiderer – one who decorates fabric with stitched designs – вишивальник.

engraver – for printing, not to decorate items – різьбар, гравірувальник.

farrier – коновал, коваль, підкувач.

feltmaker, fewtrier – felt-maker – шаповал (майстер, який виготовляє з вовни шапки та інші виробни способи валання).

fletcher – maker of arrows – стрільник (майстер, який виготовляє стріли).

founder – foundryman – ливар (більш архаїчне, ніж ливарник).

fuller – cloth worker who shrinks, beats, presses cloth – сукновал (той, хто валяє сукно).

furniture maker – мебляр (майстер, який виготовляє меблі, але це слово порівняно нове).

furrier – one who makes and repairs goods made of furs – esp. clothes – кушнір.

gilder – one who gilds (applies gold leaf to something) – позолотник (фахівець із золотіння).

girdler – leather worker who made girdles and belts, chiefly for the Army – поясник (ЕУ).

glassblower – one who makes glass objects by blowing – гутник, складув (майстер, який виготовляв скляні вироби).

glazier – maker of stained glass – скляр, вітражист.

glover – a glovemaker – рукавичник (майстер, який виготовляє рукавиці).

goldbeater – one who makes gold foil – позолотник.

goldsmith – a worker in precious metals. In the Middle Ages, all people who worked in precious metals were called goldsmiths; the term silversmith is a much later word – золотник (дедалі частіше вживане золотар означало той, хто займається очищенням вигрібних ям).

grinder – knife sharpener – точильник (той, хто займається гострінням різальних інструментів).

gunsmith – пушкар, гармаш (майстер, який виготовляв і обслуговував гармати).

gunstocker – рушникар – виготовляв не рушники, а рушниці.

hacker – hoe-maker – коваль, виготовляв сільськогосподарські знаряддя.

harness maker – maker of harnesses – лимар (майстер, який виготовляє ремінну зброю).

hatmaker (hatter) – maker of hats – шапкар (той, хто шиє шапки та інші головні убори).

hooper – обідник – виготовляв ободи для коліс.

horner – craftsman who works in horn – spoons, combs, musical instruments – рогоріз.

joiner – skilled carpenter – столяр (робітник, фахівець, який займається обробкою (тоншою, ніж при теслярських роботах) дерева і виготовленням виробів із нього).

knacker – шкуродер (той, хто вбиває належних до знищення тварин і здирає з них шкуру).

knifsmith – ножар.

lacemaker – мереживник, частіше мереживниця.

lampwright – maker of lamps and lanterns – виробник ламп, ліхтарів, лампар.

- lancier** – a maker of lances – списник.
lapidary – worker with precious stones – usu. other than diamonds – ювелір.
latoner – worker in brass and latten (a brass-like alloy) – конвісар.
limner – someone who illuminates manuscripts – маляр (той, хто займається малярством, художник).
linenspinner – прядильник (робітник, який виготовляє пряжу).
locksmith – one who makes and repairs locks – слюсар (робітник, який обробляє метали ручним або механізованим інструментом).
lorimer – maker of horse gear – лимар.
mailer – enameller – not a maker of armor – поливник (слово збереглося як прізвище).
mailmaker – кольчужник (майстер, робітник, який виготовляв кольчуги).
malemaker – a maker of leather trunks – валізник.
milliner – maker of womens' hats and clothing – модистка.
minter, mintmaster, moneyer – one who mints coins – монетник (той, хто карбує монети).
mirrorer – one who makes mirrors – дзеркальник (майстер, який виготовляє дзеркала).
nailmaker – цвяхар.
nedeller – maker of needles – голкар.
netmaker – сіткар (той, хто плете сітки).
oilmaker – дігтяр (той, хто виготовляє або продає дьоготь).
papermaker – папірник.
pastrycook – baker specializing in pastries – кондитер.
pewterer – конвісар.
pinmaker – голкар.
plasterer – тинькар.
plattner – beat out sheets of metal – бляхар.
plumber – worker in lead – лютівник.
pointer – lace-maker – мереживник.
poleturner – maker of polearms (spears, pikes, halberds, etc.) – токар.
pot mender – лудильник.
quarryman – каменяр.
rectifier – one who distilled alcohol – винокур.
roofer – one who makes and repairs roofs – гонтар.
roper – maker of ropes, nets – канатний майстер.
rugmaker – maker of rugs – килимар.
rugweaver – one who makes rugs – килимар.
saddler – maker of saddles – сідляр.
saltboiler – makes salt by boiling water – ріпник, жупник.
salter – makes or deals in salt – солевар.
sawyer – saws timbers to boards – тесляр.
seamstress – швачка.
shingler – wooden roof tiler – гонтар.
shipwright – a ship builder – човняр (майстер, який будує човни).
siever – a maker of sieves – ситник (майстер, що виготовляє сита).
silversmith – срібляр.
smelter – refines raw ore into pure metals – сталевар.
spooner – a spoon-maker – ложкар (майстер, що виробляв ложки).
spurrer – maker of spurs – шпорник (робітник, який виготовляє шпори).
stonecarver – різьбяр (по каменю).
stonecutter – каменяр.
swordsmith – мечник, шабельник.
tallowchandler – свічкар (робив свічки з лою).
tanner – preparer of leather – чинбар (ремісник, який чинить, обробляє шкіри).
tapicer – tapestry maker – килимар.
thacker, thatcher – one who covers roofs with thatch – покрівельник.

thonger – maker of leather straps or laces – лимар.
threadmaker – ниткар.
tile maker – tile-maker – черепичник.
tile-burner – one who forms clay into tiles and bricks – цегельник.
tiler, tile-theeker, tyler - one who roofs with tile – покрівельник.
tinker – лудильник, мідник.
tinsmith – бляхар.
treen maker – one who makes various small wood items – столяр.
upholder – an upholsterer – драпірувальник.
vintner – a winemaker – винокур.
waxchandler – свічкарь (із воску).
weaver – weaver of cloth – ткач.
webber – weaver – ткач.
wheeler – maker of spinning wheels – колісник (колісний майстер).
wheelwright – a maker of wheels – колодій.
wiredrawer – maker of gold and silver wire – канительник (виготовляв дріт із дорогоцінних металів).
woodcarver – різьбяр.
woodcutter – дроворуб.
woodturner – токарь по дереву.

Цим переліком кількість професій, звичайно ж, не обмежується. Як зазначено вище, спеціалізація в середньовічному місті було дуже розвинута, тож виробник певного товару часто мав окрему назву (відповідно, і цех), яка відрізняла його від виробників схожих товарів. Наприклад, чинбар, який виготовляв піхви для мечів (*scabbard maker*), належав до іншого цеху, ніж той, що виготовляв гаманці (*purser*); виробники окулярів (*spectaclesmaker*) відрізнялися від виробників лінз (*lensgrinder*); різьбяр по слоновій кістці (*ivorist*) не хотів знатися зі звичайним *horner*, що різьбив із рогу. *Canvasser* і *sailmaker* обидва виготовляли полотно, але продукція останнього з них ішла на виробництво вітрил, тож професії називалися по-різному.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отож, бачимо, що проблема перекладу історизмів складна і, з огляду на широку популярність сучасних історичних романів, дуже актуальна. Тому сподіваємося, що запропонований словничок стане в пригоді перекладачам-практикам і стимулюватиме подальші теоретичні дослідження історичної лексики.

Джерела та література

1. Грушевський М. С. Історія України-Руси : в 11-ти, 12-ти кн. / М. С. Грушевський ; редкол. : П. С. Сохань та ін. – К. : Наук. думка, 1991–1998.
2. Енциклопедія Українознавства : в 10-ти т. / гол. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде Життя, 1954–1989.
3. Етимологічний словник української мови : в 7-ми т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1982.
4. Лученко В. Етимологічний словник українських прізвищ [Електронний ресурс] / В. Лученко. – Режим доступу : <http://luchenko.com/index.php>
5. Словник української мови : в 11-ти т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
6. Medieval and Renaissance Occupations and Trades [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.sirclisto.com>
7. Medieval Occupations [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.svincent.com>
8. Over 5000 Historical Novels Listed by Time and Place [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.historicalnovels.info>
9. Johnson S. L. Historical Fiction : A Guide to the Genre / Sarah L. Johnson. – Westport, CT : Libraries Unlimited, 2005.

Янисив Михаил, Лишнянский Виктор. Средневековые ремесла в англоязычной исторической прозе и семантико-стилистические особенности их перевода на украинский язык. Проблема перевода английских историзмов на украинский язык остается актуальной в связи с наличием значительного массива англоязычной исторической прозы, до сих пор не переведенной, в частности, из-за нерешенности вопроса

перевода английских историзмов. Количество ежегодно издаваемой англоязычной исторической прозы настолько велико, что для награждения лучших работ учреждена престижная премия им. Вальтера Скотта. В каждом произведении есть специфическая лексика, отображающая реалии и дух описываемой исторической эпохи. В статье рассматривается специфика перевода названий средневековых ремесел и ремесленников, обращено особое внимание на семантическую адекватность украинских эквивалентов. Поскольку речь идет о художественной литературе, характерной чертой перевода такого типа является подбор стилистически окрашенных соответствий таких историзмов, а именно поиск украинских архаизмов, в полной мере соответствующих лексемам оригинального текста. На основе анализа историко-литературных произведений и украинской справочно-исторической литературы предложен двуязычный словарь средневековых ремесел, который может быть полезен в работе переводчикам данного жанра.

Ключевые слова: архаизм, средневековье, ремесла, перевод, историческая проза.

Yanisiv Mykhaylo, Lishnyanskyi Viktor. Medieval Crafts in English Historical Prose and Semantic and Stylistic Peculiarities of Their Translation into Ukrainian. The problem of translation of English historicisms into Ukrainian remains topical because of a significant amount of English-language historical prose works which have not been translated due, partially, to the fact that the problem of translation of English historical words has not been solved. The amount of English-language historical prose works is so great that a special Walter Scott Prize has been established to award the best of them. In all the prose works there are words from a special word-stock which reflect the specific features and the spirit of the historical epoch under consideration. This article deals with the peculiarities of translation of the names of medieval crafts and trades, paying special attention to the semantic adequacy of their Ukrainian equivalents. Since fiction is the subject under scrutiny, a characteristic feature of this type of translation is the selection of stylistically coloured equivalents of such historicisms, i. e. finding Ukrainian archaic words which would correspond fully to the words of the original. Based on the analysis of historical prosaic works and Ukrainian historical and reference sources a bilingual glossary of medieval crafts and trades have been proposed, which can be used by the translators of the said genre.

Key words: archaic word, medieval, crafts, translation, historical prose.

Стаття надійшла до редколегії
06.04.2015 р.